

הקרב בין משרדי הממשלה על המעבר לכלכלה דלת פחמן

עמדת גרינפיס ישראל – ינואר 2021

בהתאם להתחייבות ישראל במסגרת הסכם פריז לאקלים ולהצהרת ראש הממשלה נתניהו בוועידת האקלים בתחילת דצמבר, המשרד להגנת הסביבה הכין הצעת מחליטים למעבר לכלכלה דלת פחמן - תוצאה של תהליך בן שנתיים שהוביל יחד עם משרדי ממשלה אחרים. על אף המחויבות המדינית לאשר תכנית ברוח זו עד לסוף שנת 2020, והבשורה הסביבתית, הכלכלית והחברתית שטומנת בחובה התכנית, משרד האנרגיה בראשות שטייניץ מתנגד לסעיפים מרכזיים בהצעה - בין השאר הוא לא מסכים להכניס בחינת השפעתן של תשתיות גז ונפט על האקלים כחלק מתהליך אישורן - ומאיים להפוך את ישראל לאחת המדינות הבודדות ב-OECD ללא תוכנית מחייבת למעבר לכלכלה דלת פחמן. בימים אלו מתקיים משא ומתן על עתידה של תוכנית זו בין משרדי הממשלה במטרה להגיע להסכמות שיובאו לאישור הממשלה בישיבה ביום א' ה-10.01.21. להחלטה זו השלכות משמעותיות על עתיד משק האנרגיה בישראל ועל תחומים נוספים רבים כמו תחבורה, בריאות ועוד.

תכנית המשרד להגנת הסביבה למעבר לכלכלה דלת פחמן

בשנתיים האחרונות המשרד להגנת הסביבה הוביל יחד עם משרדי ממשלה אחרים ועם החברה האזרחית מהלך מאוד משמעותי לקראת החלטת ממשלה וחוק למעבר לכלכלה דלת פחמן, כמתחייב מהסכמי פריז. התוצר העיקרי של התהליך הינה [החלטת ממשלה שהוצעה על ידי השרה גמליאל לפני כשבועיים](#). ההחלטה קובעת בין השאר את היעדים הבאים:

1. הפחתת פליטות גזי חממה של 85% עד 2050 לעומת שנת 2015.
2. תמחור פחמן על מנת למסות פעילות שפוגעת באקלים
3. העלאת היעד לאנרגיה מתחדשת מ-30% ל-40% ב-2030 ול-95% ב-2050.
4. בחינת כל תוכנית חדשה של תשתית לאומית על מנת לוודא שהיא עומדת בהלימה עם ההחלטה.

כלכלה דלת פחמן: בשורה כלכלית, סביבתית ובריאותית

התוכנית למעבר לכלכלה דלת פחמן נושאת עימה בשורה של ממש בשורה של תחומים. היא תיצור עשרות אלפי משרות חדשות בתחומים של אנרגיה מתחדשת, התייעלות אנרגטית ותחבורה חכמה; הפחתת התחלואה והתמותה שנובעת מזיהום אוויר והגדלת פיריון העבודה; שיפור איכות החיים של האזרחים והגברת ההזדמנויות עבור חברות הזנק ישראליות. מנגד אי מעבר לכלכלה דלת פחמן יפלה לרעה את המוצרים הישראליים בשווקים בינלאומיים ברגע שמדינות רבות מאמצות מס פחמן אשר ממסה מוצרים בעלי השפעה משמעותית על האקלים.

שטייניץ ומשרד האנרגיה מתנגדים לאישור התכנית

אישור החלטת הממשלה בישיבתה השבועית, ביום ראשון (10.01), תלוי ביצירת הסכמה בין כלל המשרדים הרלוונטיים עוד כמה ימים קודם לכן. המשרד להגנת הסביבה הגיע להסכמות עם משרדי הכלכלה והתחבורה, שהתנגדו לסעיפים מסוימים בתכנית. בשלב זה, משרד האנרגיה בראשות השר ד"ר יובל שטייניץ מוביל את ההתנגדות להחלטה הזו, ומתנגד לקביעת יעדים לאנרגיה מתחדשת ולבחינת ההשפעה האקלימית של תוכניות תשתית חדשות.

אגף התקציבים במשרד האוצר [חברים לדעתו של שטייניץ](#), וטוענים בין השאר שלא היו שותפים לתהליך, בעוד המשרד להגנת הסביבה מוביל תהליך מתמשך עם כלל הגורמים מזה שנתיים. עמדת השר כ"ץ טרם ידועה. המשרד להגנת הסביבה הציעה נוסחת פשרה לפיה היעדים לאנרגיה מתחדשת ייקבעו במהלך השנה הקרובה לקראת ועידת האו"ם שתתקיים בסוף 2021 בגלגו. בנוגע לבחינת תוכניות התשתיות, צוות בין משרדי יעסוק בבניית קריטריונים ומתודולוגיה מוסכמת לעשות את זה. לעת עתה, משרד האנרגיה מתבצר בסירובו לאשר את נוסח הפשרה.

הצעת המשרד להגנת הסביבה למעבר לכלכלה דלת פחמן עומדת בקנה אחד עם מדינות העולם

לפני חמש שנים בפרז, הקהילה הבינלאומית הגיע להסכמה לעשות הכל כדי להגביל את התחממות כדור הארץ "הרבה מפתחת לעלייה של שתי מעלות ובשאיפה להגביל לעלייה של מעלה וחצי" לעומת העידן הטרומ תעשייתי. במסגרת ההסכם עד לשנת 2020 כל מדינה הייתה צריכה להתחייב על תכנית מעבר לכלכלה דלת פחמן, עם יעדים גבוהים מאוד של מעבר לאנרגיה מתחדשת, חסכון באנרגיה ועוד. כרגע רק לארה"ב של טראמפ אין מחויבויות משום שהיא לא חלק מהסכם פרזי אולם מצב זה צפוי להשתנות תוך מספר ימים עם כניסתו לתפקיד של ממשל ביידן.

[שורה של מדינות בעולם כבר התחייבו ליעדים שאפתנים](#), כפי שאנו מביאים כאן:

- התחייבות מעוגנת בחוק להיות מאופסת פחמן: נורווגיה (בשנת 2030), פינלנד (בשנת 2035), אוסטרליה ואיסלנד (בשנת 2040), שוודיה (בשנת 2045), בריטניה, צרפת, דנמרק, ניו זילנד, הונגריה, יפן, דרום קוריה, פיג'י, קוסטה ריקה, פורטוגל, האיחוד האירופאי, סלובניה, שווייץ, איי מרשל (כולם בשנת 2050).
- התחייבות ברמה של החלטת ממשלה או מקבילה: ראשי האיחוד האירופאי הסבימו להעלות את יעדי הפחתת פליטות גזי חממה ל-40% מ-2030.
- בתהליך חקיקה: בקנדה, ספרד וצ'ילה.
- באוסטרליה ובארה"ב, לא קיימת מחויבות ברמה הפדראלית אך קיימות מחויבויות שרמה של מדינות. כל מדינה באוסטרליה התחייבה להיות מאופסת פליטות בשנת 2045 או בשנת 2050. בארה"ב, קליפורניה, מיין, מסצ'וסטס ומישיגן התחייבו להיות מאופסות פליטות עד 2050. כניסתו של ממשל ביידן צפויה להביא למחויבות כזו ברמה הפדראלית.
- מבחינת אנרגיות מתחדשות, לשורה של מדינות התחייבות ל-100% אנרגיה מתחדשת עד 2050: שווייץ, שוודיה, בריטניה, דנמרק, ספרד, ניו זילנד, גרמניה.

אי אישור התכנית תגרום למבוכה מדינית: ישראל בין המדינות הבודדות אשר יפרו את הסכם פריז לאקלים

עם תחילת השנה האזרחית ישראל הופכת להיות אחת היחידות ממדינות ה-OECD אשר לא אימצה תוכנית אופרטיבית להפחתת פליטות גזי חממה ולקידום כלכלה דלת פחמן עד 2050. מלבדה, רק טורקיה מפרה את הסכם פריז. ממשל ביידן כבר פרסם את התוכנית שתהפוך להיות ההתחייבות הרשמית של ארה"ב בעוד ימים ספורים ואוסטרליה אימצה תוכנית שאפתנית ברמת המדינות השונות אך לא ברמה הפדראלית.

יתירה מזו, ישראל הופכת את [האמירה של רה"ם נתניהו בוועידת האקלים](#) על מחויבות ישראל למאבק במשבר אקלים לריקה מתוכן. רה"ם הצהיר כי "ישראל מחויבת לחלוטין למעבר מדלקים פוסיליים לאנרגיה מתחדשת עד לשנת 2050". בעוד שבפועל שטייניץ ומשרד האנרגיה אינם מתחייבים אפילו למעבר "לא מלא" שמציע המשרד להגנת הסביבה: 95% עד 2050.